

12. marts 2021

GODKENDELSE AF ENERGINETS ANMODNING OM EN UNDTAGELSE FRA FRISTEN FOR AT IMPLEMENTERE 15 MINUTTERS UBALANCEAFREGNING

RESUME

Forsyningstilsynet godkender med denne afgørelse, Energinet Elsystemansvar A/S' (Energinets) anmodning af 6. juni 2020 om en undtagelse fra fristen for at implementere 15 minutters ubalanceafregning (ISP15) efter Kommissionens forordning (EU) 2017/2195 af 23. november 2017, om fastsættelse af retningslinjer for balancering af elektricitet (herefter EBGL).

Energinets anmodning om en undtagelse for ISP15 er koordineret med de øvrige nordiske transmissionssystemoperatører (TSO'er) på baggrund af den fælles nordiske TSO-deltagelse i NBM-programmet. Forsyningstilsynets afgørelse indebærer, at Energinet får godkendt en udsættelse af fristen for at implementere ISP15 fra den 18. december 2020 til den 22. maj 2023.

Datoen for den ansøgte fristudsættelse er fastsat som led i programmet for den såkaldte Nordiske Balance Model (NBM-programmet), som TSO'erne i Danmark, Sverige, Finland og Norge deltager i. NBM-programmet skal skabe et fælles nordisk design for det fremtidige balancemarked samt de tilhørende driftsprocesser og IT-systemer, og forberede en overgang til de europæiske markedsplatforme (MARI og PICASSO) for energiakivering af frekvensgenoprettelsesreserver med manuel - (mFRR) og automatisk aktivering (aFRR).

ISP15 er planlagt til at blive implementeret i det nordiske synkronområde, hvori budområdet Østdanmark (DK2) er lokaliseret. Energinets anmodning er dog fremsat i kontekst af det nordiske synkronområde, inklusive budområdet Vestdanmark (DK1), der er lokaliseret i det kontinentaleuropæiske synkronområde. Forsyningstilsynet godkender i afgørelsen, at ISP15 implementeres i en koordineret proces i budområdet Østdanmark (DK2) og budområdet Vestdanmark (DK1).

Forsyningstilsynet har ved afgørelsen vurderet, at Energinets anmodning opfylder de formelle betingelser i EBGL vedrørende anmodningens indhold.

Sagsbehandlingsprocessen for undtagelsen skal ifølge EBGL være gennemsigtig, ikke-diskriminerende, upartisk, veldokumenteret og samt skal baseres på en begrundet anmodning. Forsyningstilsynet har vurderet og fundet, at den aktuelle undtagelsesproces opfylder de nævnte kriterier.

FORSYNINGSTILSYNET
Torvegade 10
3300 Frederiksværk

Tlf. 4171 5400
post@forsyningstilsynet.dk
www.forsyningstilsynet.dk

Forsyningstilsynet har derudover vurderet Energinets anmodning i forhold til en række nærmere oplyste aspekter ifølge EBGL. Forsyningstilsynet har herunder vurderet risici forbundet med driftssikkerheden for elforsyning og integrationsprocessen for de europæiske energiaktiveringsmarkedsplatforme, hvis ISP15 skulle være implementeret til den frist, der er hovedreglen efter EBGL, dvs. til den 18. december 2020.

Forsyningstilsynet har i forhold til disse aspekter navnlig vurderet, at konsekvenserne ved ikke at godkende en undtagelse vil medføre, at Energinet ikke vil være i stand til at kunne opfylde virksomhedens forpligtelse til at opretholde elforsyningssikkerheden. Implementeringen af ISP15 vil kræve en etablering af et nordisk aFRR-kapacitetsmarked, der kan understøtte det forøgede behov for aFRR-kapacitet i overgangen til ISP15.

Forsyningstilsynet finder videre, at det er væsentligt, at overgangen til ISP15 sker i en koordineret proces i budområdet Østdanmark (DK2) og budområdet Vestdanmark (DK1) på grund af Vestdanmarks (DK1) tætte tilknytning til det nordiske regulerkraftmarked og den fællesnordiske forberedelse og overgang til de europæiske markedsplatforme MARI og PICASSO. Forsyningstilsynet finder i øvrigt at overgangen til ISP15 i Østdanmark (DK2) og Vestdanmark (DK1), bør foregå i en koordineret proces, af hensyn til udviklingen af et fællesnordisk IT-system, der skal understøtte håndteringen af ISP15 i begge budområder.

En udsættelse af implementering af ISP15 er ikke hensigtsmæssig for den europæiske markedsintegrationsproces. Forsyningstilsynet har imidlertid ikke identificeret nævneværdige konsekvenser af udsættelsen i forhold til dels den kommende integration med de europæiske markedsplatforme MARI og PICASSO, dels udveksling af ISP15-produkter med nabolande. Forsyningstilsynet bemærker hertil, at Energinet har oplyst, at fristudsættelsen for ISP15 ikke forsinker den planlagte integration med de europæiske balanceplatforme MARI og PICASSO.

Forsyningstilsynet finder på baggrund af en samlet vurdering, at betingelserne for at træffe afgørelse om at godkende Energinets anmodning om en undtagelse er opfyldt. Forsyningstilsynets afgørelse er gældende i både budområdet Østdanmark (DK2), der er lokaliseret i det nordiske synkronområde, og budområdet Vestdanmark (DK1), der er lokaliseret i det kontinentaleuropæiske synkronområde.

Forsyningstilsynet bemærker endvidere, at Energinet har oplyst, at den ansøgte fristudsættelse til den 22. maj 2023 for at implementere ISP15 kan rumme selv væsentlige forsinkelser af et nordisk aFRR-kapacitetsmarked. Fristudsættelsen kan også rumme udviklingen af den nødvendige IT til håndteringen af ISP15.

Forsyningstilsynet har koordineret afgørelsesprocessen med de øvrige regulatorer i Sverige, Finland og Norge. Den norske regulator træffer dog ikke afgørelse i sagen, idet EBGL ikke finder direkte anvendelse i Norge.

Forsyningstilsynet finder det væsentligt, at Energinet løbende holder markedsaktører informeret om status på implementeringen af ISP15, så markedet kan agere herefter.

AFGØRELSE

Forsyningstilsynet godkender Energinet Elsystemansvar A/S' anmodning af 6. juni 2020 om en undtagelse fra fristen for at implementere 15 minutters ubalanceafregning (ISP15) fra 18. december 2020, jf. EBGL artikel 53, stk. 1, til den 22. maj 2023.

Forsyningstilsynets afgørelse om at godkende undtagelsen gælder for Energinet i forhold til både budområdet Østdanmark (DK2), der er lokaliseret i det nordiske synkronområde, og budområdet Vestdanmark (DK1), der er lokaliseret i det kontinentaleuropæiske synkronområde.

Afgørelsen er truffet i medfør af EBGL artikel 5, stk. 4, litra h, jf. artikel 62, stk. 2.

Sagens baggrund og begrundelsen for Forsyningstilsynets afgørelse fremgår nedenfor.

SAGSFREMSTILLING

Forsyningstilsynet skal i denne sag vurdere, om Energinets anmodning af 6. juni 2020 om en undtagelse fra fristen for at implementere 15 minutters ubalanceafregning (herafter ISP15) kan godkendes i henhold til EBGL.

Fristen for overgang til ISP er den 18. december 2020, jf. EBGL artikel 53, stk. 1. Energinet har anmodet om en undtagelse, så fristen for at implementere ISP15 udsættes til den 22. maj 2023.

Det er nødvendigt, at energisystemet altid er i balance, dvs. at forbruget af elektricitet altid skal matches af en tilsvarende produktion af elektricitet. I dag afregnes ubalancer pr. time og dækkes af transmissionssystemoperatørernes reservemekanismer. Formålet med ISP15 er, at markedsaktørerne kan planlægge deres ubalancer mere nøjagtigt, da der kan ske færre udsving inden for et kvarter end inden for en time.

Det følger endvidere af præambel-betragtning nr. 12 til EBGL, at integrationen af markeder for balanceringsenergi bør muliggøre et velfungerende intraday-marked, således at markedsdeltagerne har mulighed for at komme i balance så tæt på driftsøjeblikket som muligt. Kun de ubalancer, der består efter intraday-markedets lukketid, bør håndteres af TSO'erne via TSO'ernes balancemarkeder. Harmoniseringen af perioden for afregning af ubalancer til 15 minutter i Europa vil understøtte intraday-handelen og fremme udviklingen af en række handelsprodukter med samme leveringsperioder.

Der er redegjort nærmere for baggrunden for overgangen til ISP15 i baggrundsafsnittet nedenfor.

Energinet benytter allerede nu ISP15 i deres effektubalanceafregning i Vestdanmark (DK1). Effektubalanceafregningen anvender en anden proces og ubalanceafregningspriser end resten af ubalanceafregningen og anvendes kun for regulerbare enheder. Energinet oplyser, at det er forventeligt at effektubalanceafregningen vil ophøre ved overgangen til ISP15, hvor al ubalanceafregning vil have samme proces og priser.

SAGSFORLØB

EBGL blev som vedtaget offentliggjort i EU-Tidende den 28. november 2017 og trådte ifølge EBL artikel 65, stk. 1, i kraft på tyvendedagen efter offentliggørelsen i EU-Tidende, dvs. den 18. december 2017. EBGL artikel 53, stk. 1 fastsætter dertil, at TSO'erne skal anvende ISP15 i alle balanceområder senest tre år efter ikrafttrædelsen af EBGL, dvs. senest den 18. december 2020.

De nordiske TSO'er meddelte i en pressemeddelelse af 14. marts 2019¹, at de forudså en mulig forsinkelse af implementering af ISP15 i henhold til NBM-programmet, som de nordiske TSO'er i samarbejde udmønter. NBM-programmet er beskrevet nærmere nedenfor.

Energinet udarbejdede et udkast til anmodning om en undtagelse fra fristen for at implementere ISP15. Energinet havde udkast til anmodning i offentlig høring, som resulterede i hørings svar, der bredt udtrykte støtte til en fristudsættelse for ISP15.

Energinet sendte med e-mail af 6. juni 2020 til Forsyningstilsynet en anmodning, dateret 4. juni 2020, om en undtagelse fra fristen til at implementere ISP15. Energinets anmodning, der herefter regnes for indgivet den 6. juni 2020, vedlægges som bilag 1. De svenske og finske regulatorer har også modtaget anmodninger fra deres respektive TSO'er. Forsyningstilsynet havde Energinets anmodning om undtagelse i offentlig høring for perioden 19. juni – 31. juli 2020. Forsyningstilsynet modtog ingen hørings svar.

Norge indgår som medlem af Den Europæiske Frihandelssammenslutning, på engelsk European Free Trade Association, EFTA, i fællesskab med EU-landene i Det Europæiske Økonomiske Samarbejde, EØS, herunder i EU's indre marked for handel med el. Norge har dog endnu ikke indført i norsk lovgivning, at Norge anvender EBGL. På den baggrund har den norske TSO, Statnett, ikke formelt anmodet den norske regulator, NVE-RME, om at udsætte fristen for ISP15. Nedenfor under "Anmodningens indhold" er der redegjort for anmodningen og for de nordiske TSO'eres koordinering herom.

Energinet har, efter anmodning fra de nordiske regulatorer og i samarbejde med de øvrige nordiske TSO'er, udarbejdet et notat af 31. august 2020, vedlagt som bilag 2. Notatet gør rede for sammenhængen mellem ISP15 og øvrige initiativer, som de nordiske TSO'er gennemfører på området for elektricitetsbalancering i henhold til NBM-programmet.

Energinet har den 10. november 2020 afgivet svar, vedlagt som bilag 3, på spørgsmål fra Forsyningstilsynet om konsekvenserne for ISP15 som følge af de afgørelser, som Agenturet for samarbejde med energireguleringsmyndigheder (ACER) traf den 5. august 2020 om oprettelse af et nordisk aFRR-kapacitetsmarked².

---

¹ <http://www.nordicenergyregulators.org/2018/12/the-nordic-energy-regulators-expect-a-move-to-a-15-minutes-imbalance-settlement-period-by-18-december-2020/>

² ACER har meddelt afgørelserne til Energinet, Fingrid og Svenska kraftnät samt til ENTSO-E og til de regulerende myndigheder i EU og har offentliggjort afgørelserne på sin hjemmeside som "ACER Decisions 19-22/2020" (https://www.acer.europa.eu/Official_documents/Pages/Latest-documents.aspx).

Den ansøgte fristudsættelse for at implementere ISP15 inden den 22. maj 2023 blev, på et møde den 17. november 2020 mellem de nordiske TSO'er og nordiske regulatører, evalueret for at fastslå, om denne dato forsat ville kunne rumme evt. forsinkelser fra andre forudgående aktiviteter i NBM-programmet. Energinet og de øvrige nordiske TSO'er konkluderede at fastholde den 22. maj 2023, som den endelige implementeringsdato for ISP15.

Forsyningstilsynet har anmodet Myndighedsenheden hos Energinet om at tiltræde som partsrepræsentant for de øvrige nordiske TSO'er, Statnett, Svenska kraftnät og Fingrid. Myndighedsenheden hos Energinet har indvilliget heri ifølge en e-mail, som Forsyningstilsynet har modtaget fra Myndighedsenheden den 29. oktober 2020.

BAGGRUND

I Danmark har Energinet ansvaret for balancen i det danske elsystem. Energinet sørger for, ved mindre udsving i den normale drift, at balancere markedet ved køb af systemydelser til op- og nedregulering på regulerkraftmarkedet (mFRR) for at sikre en stabil og sikker drift af elsystemet.

Systemydelser er opdelt i reserver (kapacitet og energi) og systembærende egenskaber, og disse systemydelser kompenserer for ubalancer, som det ikke har været muligt for de balanceansvarlige aktører at afdække i markedet forinden, dvs. på intraday-markedet, eller for ubalancer opstået pga. uforudsigelige hændelser. For at balancere markedet køber Energinet systemydelser til op- og nedregulering på regulerkraftmarkedet (manuelle reserver).

Størstedelen af de danske balanceringsreserver består af manuelle reserver og anvendes til manuelt at opretholde balancen (og dermed frekvensen) i det samlede elsystem.

Manuelle reserver handles på det nuværende fælles nordiske regulerkraftmarked. Begrebet manuelle reserver dækker over den kapacitet, som aktørerne efter aftale med Energinet reserverer til manuel balancering af systemet i selve driftstimen. De manuelle reserver sikrer ved en aktivering opretholdelsen af balancen over længere perioder med ikke-planlagte udsving i produktion eller forbrug. Dette sker f.eks. ved driftsstop på et kraftværk eller pludselige ændringer i vindmøllernes produktion.

Frequency Containment Reserve (FCR), der tidligere blev kaldt primærreserven, består af produktions- eller forbrugsenheder, der automatisk reagerer på frekvensændringer i nettet ved hjælp af frekvensmålere på selve det anlæg, der leverer reserven.

Automatic Frequency Restoration Reserve (aFRR) er en automatisk 15-minutters effektregulering. Reserven er aktiv over stort set hele driftsdøgnet og opfylder tre funktioner. For det første frigør den aktiveret FCR. For det andet udligner den ubalancer, der er for små til aktivering af regulerkraft. For det tredje genoprettes den aftalte balance på udlandsforbindelsen mod Tyskland.

Aktiveringen af aFRR adskiller sig fra FCR ved ikke at udløses direkte af frekvensudsving på de enkelte anlæg. Aktiveringen sker derimod på anledning af, at Energinet via de balanceansvarlige aktører udsender et automatisk reguleringsignal.

Energinet kan i tilfælde, hvor der mangler reserver, gennemføre såkaldte afhjælpende tiltag, og kan herunder beordre elkraftværker i drift. Energinet vil dermed kunne modvirke, at manglende reserver i yderste konsekvens vil kunne medføre automatisk afkobling af elforbruget eller af produktionsanlæg.

BETYDNING FOR MARKEDSAKTØRER AF ISP15

Det er, som nævnt, nødvendigt at energisystemet altid er i balance, dvs. at forbruget af elektricitet altid skal matches af en tilsvarende produktion af elektricitet. Hver enkelt markedsaktør kan være i ubalance og producere eller forbruge mere eller mindre strøm end de har handlet på markedet, men samlet set skal systemet være i balance. Hvis en markedsaktør er i ubalance, bliver de afregnet af Energinet for denne ubalance.

Generelt set afregnes de til en dårligere pris end prisen i day-ahead-markedet, hvis de er i ubalance i den samme retning som systemet, dvs. de forstærker en ubalance. De afregnes til en bedre pris end prisen i day-ahead-markedet, hvis de er i ubalance i den modsatte retning af systemet, dvs. at de mindsker en ubalance. I dag afregnes ubalancer pr. time, dvs. med ISP60. Med ISP15 vil ubalancer blive afregnet pr. kvarter.

En aktør i elmarkedet kan før driftstimen selv sørge for at få dækket sin ubalance ved f.eks. at starte eller slukke et kraftværk, hvis prognosen for vindmøllernes produktion ændrer sig eller ved at handle i intraday-markedet med andre aktører.

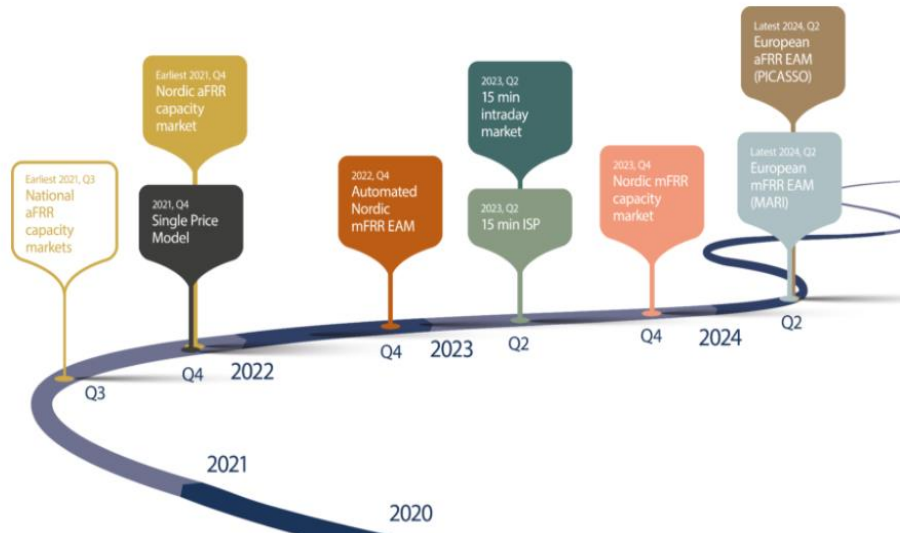
NBM-PROGRAMMET

De nordiske TSO'er udvikler og gennemfører i de kommende år omfattende ændringer af det nordiske balancemarked, og den måde det nordiske elsystem drives på.

NBM-programmet skal skabe et fælles nordisk design for det fremtidige balancemarked, samt de driftsprocesser og IT-systemer, der hører til. Ud over 15-minutters ubalanceafregning omfatter NBM-modellen også overgangen til en ét-prismodel og et fælles nordisk marked for automatisk og manuel balancekapacitet. De nordiske TSO'er underskrev samarbejdsaftalen om balance i marts 2018.

Hovedelementerne samt milepæle i NBM-programmet, hvorefter der skal etableres et nordiske kapacitetsmarked for automatiske reserver før ISP15 kan indføres, fremgår nedenfor af Figur 1.

FIGUR 1 | MILEPÆLE FOR NORDIC BALANCING MODEL

Kilde: Energinet

Energinet oplyser i den aktuelle undtagelsesansøgning til Forsyningstilsynet, at de nuværende manuelle procedurer i de nordiske TSO'ers kontrolcentre ikke vil være anvendelige ved overgangen til ISP15. Overgangen vil således medføre, at eksisterende manuelle processer skal udføres fire gange i timen frem for, som nu, én gang i timen, hvor ISP60 anvendes. Det er nødvendigt for en vellykket overgang til ISP15, at disse manuelle processer automatiseres, idet processerne vil ske i en ny kontekst med en kortere tidshorisont og forventet øget intraday-handel. Energinet anfører i ansøgningen, at der foreligger en udviklingsplan for de understøttende IT ressourcer på 1,5 år.

ISP15 er planlagt implementeret i det nuværende frekvensbalancerede nordiske synkronsystem, og der vil efterfølgende ske en planlagt overgang til et områdebalanceret system (ACE), som er en forudsætning for, at det nordiske energiaktiveringsmarked for manuelle og automatiske reserver kan integreres med MARI og PICASSO. Både Vestdanmark (DK1) og Østdanmark (DK2) er med i det nordiske energiaktiveringsmarked for manuelle reserver i dag. Det er planlagt at både Vestdanmark (DK1) og Østdanmark (DK2) skal tilsluttes til MARI og PICASSO på samme tidspunkt, som resten af Norden.

Der er således to væsentlige forudsætninger for, at det nordiske synkronområde kan kobles på et fælles europæisk indre marked:

- 1) ISP15 implementeres i det nordiske synkronområde, og
- 2) det nordiske synkronområde overgår fra et frekvensbalanceret system til et områdebalanceret system (ACE), hvor hver enkelt budområde balanceres.

For at kunne overgå til ACE er det nødvendigt, at der er tilstrækkelig aFRR-kapacitet i de enkelte budområder på tværs af det nordiske synkronområde. Uden et fælles aFRR-kapacitetsmarked i det nordiske synkronområde frem mod overgangen til ACE og integrationen med de europæiske energiaktiveringsmarkedsplatforme, vil Energinet være udfordret på aFRR-kapacitet i Østdanmark (DK2). Det har betydning for driftssikkerheden.

OVERGANGEN TIL MARI – DEN EUROPÆISKE ENERGIAKTIVERINGSPLATFORM FOR MANUELLE RESERVER (MFRR)

De nordiske TSO'er har i forhold til det nordiske synkronområde besluttet at etablere et fælles nordisk energiaktiveringsmarked for manuelle reserver, der skal understøtte overgangen til ISP15.

Det fremgår af NBM-programmet, at et nordisk mFRR-marked vil være implementeret og klar til test i 2. kvartal 2022. I løbet af det første år vil der være parallel drift, hvilket betyder, at mFRR-markedet fungerer med ISP60 samtidig med, at TSO'erne opretholder muligheden for at håndtere mFRR-markedet manuelt.

Formålet med det første års parallelle drift er at sikre markedets funktion inden overgangen til ISP15, hvor den manuelle håndtering er begrænset, fordi tidsopløsningen foregår fire gange i timen frem for én gang.

Energinet anfører i den aktuelle anmodning, at en undtagelse fra fristen i EBGL artikel 53, stk. 1, ikke er en begrænsende faktor i forhold til integrationen med MARI, idet overgangen til ISP15 vil ske på samme tid, som testperioden for mFRR-markedet er afsluttet.

Ifølge EBGL skal tidspunktet for integration med MARI-plattformen ske senest den 23. juli 2024.

OVERGANG TIL PICASSO – DEN EUROPÆISKE ENERGIAKTIVERINGSPLATFORM FOR AUTOMATISKE RESERVER (AFRR)

De nordiske TSO'er har ligeledes med virkning for det nordiske synkronområde besluttet at etablere et fælles nordisk kapacitets- og senere et energiaktiveringsmarked for automatiske reserver i det nordiske synkronområde.

Et nordisk aFRR-kapacitetsmarked er en forudsætning for at kunne implementere ISP15 og ACE, idet der ved implementeringen af ISP15 og ACE vil være et forøget behov for aFRR-reserver i det nordiske synkronområde. Implementeringen af ISP15 og ACE er som nævnt en forudsætning for, at det nordiske energiaktiveringsmarked herefter kan blive koblet på de europæiske energiaktiveringsmarkedsplatforme MARI og PICASSO.

Ifølge EBGL skal tidspunktet for integration med PICASSO-plattformen ske senest den 23. juli 2024.

KOORDINEREDE ANSØGNINGER I NORDEN

Det fremgår af anmodningen, at overgangen til ISP15 fra den nuværende 60 minutters ubalanceafregning (ISP60) vil foregå synkront blandt de nordiske TSO'er som et led i NBM-programmet.

Anmodningen om udsættelse af tidsfristen for ISP15 er national, men sker på baggrund af koordinerede ansøgninger fra TSO'erne i Danmark, Finland og Sverige til de pågældende landes regulatorer, herunder Forsyningstilsynet i Danmark, der herefter træffer hver deres nationale afgørelse.

Det er endnu ikke fastsat i national norsk ret, at EBGL anvendes i Norge, og den norske TSO, Statnett, har derfor ikke har anmodet den norske regulator, NVE-RME, om en undtagelse fra fristen for ISP15 i medfør af EBGL artikel 53, stk. 1.

Den norske TSO, Statnett, har imidlertid forpligtet sig til at deltage i NBM-programmet, hvorefter Statnett skal følge implementeringsplanen for ISP15. Også selv om EBGL ikke finder anvendelse i Norge, og norsk regulator, NVE-RME, ikke kommer til at træffe afgørelse i sagen.

Det bemærkes herved, at det er nødvendigt med koordinerede ansøgninger i det nordiske synkronområde, da der benyttes et fælles nordisk system til afregning af ubalancer i ramme af det fælles nordiske TSO-selskab eSett.

ANMODNINGENS INDHOLD

Energinets anmodning skal efter EBGL artikel 62, stk. 5, litra a-e, gøre rede for:

ARTIKEL 62, STK. 5, LITRA A. DE BESTEMMELSER DER ØNSKES UNDTAGELSE FRA

Energinets anmodning angår en undtagelse fra EBGL artikel 53, stk. 1, der omhandler tidsfristen for harmonisering af perioden for afregning af ubalancer på 15 minutters niveau i alle balanceområder, jf. EBGL artikel 62, stk. 2, litra d.

ARTIKEL 62, STK. 5, LITRA B. DEN ØNSKEDE UNDTAGELSESPERIODE

Energinets anmodning specificerer dertil, at der skal gives en undtagelse fra fristen efter EBGL artikel 53, stk. 1, således ISP15 først indføres den 22. maj 2023.

ARTIKEL 62, STK. 5, LITRA C. EN DETALJERET PLAN OG TIDSLINJE, DER PRÆCISERER, HVORDAN GENNEMFØRELSEN AF DE BERØRTE BESTEMMELSER I DENNE FORORDNING VIL BLIVE HÅNDTERET OG SIKRET EFTER UDLØBET AF UNDTAGELSESPERIODEN

ISP15 er en del af NBM-programmet, som TSO'erne i Danmark, Sverige, Finland og Norge gennemfører som led i et forpligtende samarbejde. NBM-programmet fastlægger en udviklingsplan for en række balanceringsaktiviteter i Norden, herunder en implementeringsplan for ISP15.

ARTIKEL 62, STK. 5, LITRA D. EN VURDERING AF DEN ØNSKEDE UNDTAGELSE KONSEKVENSER FOR TILGRÆSENDE MARKEDER

Energinet fremhæver i anmodningen, at Danmark har grænser til Holland og Tyskland, ud over grænserne i Norden. Sverige har derudover grænser til Polen, og Litauen og Finland har til Estland.

Dertil fremgår det af Energinets anmodning, at Holland og Tyskland på nuværende tidspunkt internt har indført ISP15, men at der mellem disse to lande alligevel udelukkende handles ISP60-produkter. Der handles i øjeblikket også kun ISP60 produkter på de danske grænser til Holland og Tyskland.

Energinet oplyser, at det ikke forventes, at Tyskland og Holland overgår til et fælles marked, hvor ISP15-produkter handles på tværs af grænserne, inden den fælles integration med de europæiske energiaktiveringsmarkedsplatforme. Energinet forventer således ikke, at en opretholdelse af ISP60 til den 22. maj 2023 vil udgøre et problem på disse grænser. Polen, Litauen og Estland har også ISP60 og forventes først at indføre ISP15 et godt stykke ude i fremtiden.

ARTIKEL 62, STK. 5, LITRA E. EN VURDERING AF DE MULIGE RISICI FOR INTEGRATIONEN AF BALANCEMARKEDER I HELE EUROPA SOM FØLGE AF DEN ØNSKEDE UNDTAGELSE

Energinet redegør for risici for integrationen af de nordiske balancemarkeder, dvs. de nordiske mFRR- og aFRR-energiaktiveringsmarkeder, med de europæiske energiaktiveringsplatforme MARI og PICASSO.

Ifølge Energinet er ISP15 en forudsætning for, at de nordiske TSO'ere kan kobles på MARI og PICASSO. Derudover er et fælles nordisk aFRR-kapacitetsmarked en forudsætning for at kunne implementere ISP15, hvorfor implementeringen af ISP15 må afvente etableringen af et nordisk aFRR-kapacitetsmarked og aFRR-energiaktiveringsmarked.

Energinet oplyser i den sammenhæng, at tilpasning og håndtering af prognoser på 15-minutters-ubalancer vil være en proces, der udvikles og forbedres gennem overgangsperioden til ISP15. Energinet vurderer også, at der kan være risiko for, at der kan opstå fejl i forbindelse med de operationelle processer i TSO'ernes kontrolcentre. Der kan også tænkes at forekomme uforudsete reaktioner fra markedsaktører, idet ISP15 er et nyt element, der skal håndteres af både balanceansvarlige og TSO'er i overgangsperioden.

Energinet oplyser i forhold til ovennævnte risici, at det er nødvendigt med en ekstra understøttelse af aFRR-reserver i det nordiske synkronområde i overgangsperioden. Et nordisk aFRR-kapacitetsmarked er således en forudsætning for implementeringen af ISP15 og dermed også for den efterfølgende integration med de europæiske energiaktiveringsplatforme MARI og PICASSO.

Energinets anmodning gør endvidere rede for de materielle aspekter, der er oplyst i EBGL artikel 62, stk. 8, litra a-f, som den kompetente regulator, her Forsyningstilsynet, skal vurdere ved sagsbehandlingen af den enkelte undtagelsesansøgning.

Dette afsnit i Sagsfremstillingen gør rede for behandlingen af de pågældende aspekter som led i Energinets aktuelle undtagelsesansøgning, mens Forsyningstilsynets vurdering af aspekterne fremgår under afsnittet Begrundelse.

ARTIKEL 62, STK. 8, LITRA A. VANSKELIGHEDERNE I FORBINDELSE MED GENNEMFØRELSEN AF DEN ELLER DE OMHANDLEDE BESTEMMELSER

Energinet anfører i anmodningen, at overgangen til ISP15 indebærer en automatisering af processer i Energinets og de øvrige nordiske TSO'ers kontrolcentre for at kunne opretholde driftssikkerheden og en favorabel økonomisk håndtering af balanceringen. Dette skyldes, at de nuværende manuelle procedurer ikke vil være anvendelige ved ISP15. ISP15 indebærer, at balancering sker fire gange i timen, hvilket kun kan lade sig gøre ved en automatisering af processerne i kontrolcentrene.

Energinet vurderer dertil, at ISP15 kan medføre en række udfordringer i overgangsperioden for ISP15, som kan afføde et forøget behov for aFRR-reserver, jf. tidligere afsnit herom på side 10.

Energinet fremhæver videre, at overgangen til ISP15 vil kræve store ændringer og automatisering af processer i Energinets og de øvrige TSO'ers kontrolcentre for at kunne opretholde driftssikkerheden og en fortsat effektiv økonomisk håndtering af balancering i overgangsperioden til de europæiske energiaktiveringsmarkedsplatforme og et områdebalanceret system (ACE).

Energinet anfører i den sammenhæng, at udviklingen af den fælles IT-løsning, der understøtter afregningen af ubalancer i Norden, så den kan håndtere en automatisering af procedurerne ved ISP15, har en udviklingstid på 1,5 år.

Ifølge Energinet er de nordiske TSO'er endvidere udfordret af, at overgangen til ISP15 sker samtidig med implementeringen af det største fælles nordiske drifts- og IT-projekt nogensinde, i forbindelse med overgangen til ACE.

ARTIKEL 62, STK. 8, LITRA B. RISICI VED OG FØLGERNE AF DEN ELLER DE OMHANDLEDE BESTEMMELSER FOR SÅ VIDT ANGÅR DRIFTSSIKKERHEDEN

Energinet anfører, at tilgængelige aFRR-reserver bidrager væsentligt til øget driftssikkerhed i et frekvensbaseret synkronsystem, som samtidig er fundamentet for fremtidens områdebalancerende system (ACE).

I overgangsperioden til ISP15 kræves desuden, som tidligere nævnt, tilstrækkelig med aFRR-reserver på tværs af det nordiske synkronområde, hvilket begrænser risikoen væsentligt for reduceret frekvenskvalitet og driftssikkerhed.

ARTIKEL 62, STK. 8, LITRA C. FORANSTALTNINGER, DER ER TRUFFET FOR AT FREMME GENNEMFØRELSEN AF DEN ELLER DE OMHANDLEDE BESTEMMELSER

Energinet fremhæver, at der i 2018 blev underskrevet en samarbejdsaftale mellem de nordiske TSO'er i Danmark, Sverige, Finland og Norge, hvor principperne for design, udvikling og drift af nordisk balancering blev beskrevet. Som et resultat af samarbejdsaftalen blev NBM-programmet oprettet for at sikre en effektiv overgang mod et grønt,

integreret og harmoniseret marked. Implementeringen af ISP15 er en af de aktiviteter, der indgår som led i de nordiske TSO'ers forpligtende deltagelse i NBM-programmet.

ARTIKEL 62, STK. 8, LITRA D. KONSEKVENSERNE AF EN MANGLEDE GENNEMFØRELSE AF DEN ELLER DE OMHANDLEDE BESTEMMELSER FOR SÅ VIDT ANGÅR IKKEDISKRIMINATION OG KONKURRENCE MED ANDRE EUROPÆISKE MARKEDSDELTAGERE, NAVNLIG FOR SÅ VIDT ANGÅR PRISFLEKSIBELT ELFORBRUG OG VEDVARENDE ENERGIKILDER

Energinets anmodning angiver, at en undtagelse fra fristen efter EBGL artikel 53, stk. 1, dvs. den 18. december 2020, til at implementere ISP15, ikke forventes at modvirke et prisfleksibelt elforbrug eller vedvarende energikilders deltagelse i balancemarkederne.

Det fremgår dertil af Energinets anmodning, at alle typer teknologier kan deltage som nu, enten i form af aggregering af enheder eller porteføljeregulering, og under hensyn til eksisterende regler og forskrifter.

Energinet anfører, at Tyskland og Holland f.eks. allerede nu hver især internt har og benytter 15-minutters-produkter og 15-minutters-ubalanceafregning, som alligevel fortsat udveksles på tværs af grænserne på timebasis. Energinet forventer ikke, at Tyskland og Holland forandrer den nuværende løsning, før idriftsættelsen af de fælles europæiske energiaktiveringsmarkedsplatforme vil være implementeret.

Energinet nævner dertil i forhold til vedvarende energi, at udviklingen af nye typer produkter for balanceregulering er en selvstændig proces, som vil forandre sig i takt med transformationen af de europæiske elsystemer, og hvor ISP15 er en del af denne udviklingsproces.

ARTIKEL 62, STK. 8, LITRA E. KONSEKVENSERNE FOR DEN GENERELLE ØKONOMISKE EFFEKTIVITET OG INTELLIGENT ELNETINFRASTRUKTUR

Energinet bemærker i anmodningen, at opretholdelsen af det fælles nordiske energiaktiveringsmarked er en væsentlig prioritet for Energinet frem mod integrationen til de europæiske energiaktiveringsplatforme MARI og PICASSO.

Energinet vurderer, at det derfor vil være mest effektivt at implementere ISP15 i en fælles nordisk proces, der minimerer paralleldrift i flere IT-systemer. Energinet fremhæver endvidere, at NBM-programmet og samarbejdet mellem de nordiske TSO'er skal sikre en koordineret og driftssikker overgang til ISP15.

ARTIKEL 62, STK. 8, LITRA F. INDVIRKNINGEN PÅ ANDRE BALANCEOMRÅDER OG GENERELLE KONSEKVENSER FOR DET EUROPÆISKE MARKEDS INTEGRATIONSPROCES

Energinet oplyser, at ISP15 er planlagt implementeret i det nuværende frekvensbalancerede nordiske synkronsystem, og at der efterfølgende vil ske en planlagt overgang til et områdebalanceret system (ACE). Overgangen til ACE er, som tidligere nævnt, en forudsætning for at de nordiske energiaktiveringsmarkeder kan integreres med de europæiske energiaktiveringsplatforme MARI og PICASSO.

Energinet fremhæver i anmodningen, at overgangen til ACE vil forudsætte den fornødne tilgængelige aFRR-reserve på tværs af det nordiske synkronområde. Energinet vurderer, at uden et fælles aFRR-kapacitetsmarked i det nordiske synkronområde frem mod overgangen til ACE og integrationen med de europæiske energiaktiveringsmarkedsplatforme, vil Energinet være udfordret i forhold til tilgængelige aFRR-reserver i Østdanmark (DK2).

Energinet har i notat af 31. august 2020, vedlagt som bilag 2, redegjort for sammenhængen mellem aktiviteterne i NBM-programmet, herunder et fælles nordisk aFRR-kapacitetsmarked og dets påvirkning af implementeringen af ISP15.

Energinet har i fællesskab med de øvrige nordiske TSO'er herunder anført, at Energinet ikke vurderer, at implementeringsplanen for ISP15 vil blive forsinket, selv ved en væsentlig forsinkelse af det kommende nordiske aFRR-kapacitetsmarked, jf. bilag 3.

SAGENS PARTER

Forsyningstilsynet har i forbindelse med sagens behandling vurderet, hvem der kan anses som part(er) i sagen.

Forsyningstilsynet anser Energinet Elsystemansvar A/S (CVR nr. 39314959) som part i sagen i forvaltningsretlig forstand, idet afgørelsen fastlægger rammerne for, hvornår Energinet senest skal implementere ISP15.

Forsyningstilsynet lægger i den sammenhæng til grund, at Myndighedsenheden hos Energinet, som er en del af Energinets koncern-moderselskab som selvstændig offentlig virksomhed (SOV) (CVR nr. 28980671), er partsrepræsentant for Energinet Elsystemansvar A/S.

Forsyningstilsynet anser også Statnett, Svenska kraftnät og Fingrid som parter, idet Forsyningstilsynets afgørelse om at afslå Energinets anmodning om en undtagelse fra fristen for at implementere ISP15 ville have væsentlig, individuel og retlig interesse for dem.

Forsyningstilsynet har på baggrund af ovenstående anmodet Myndighedsenheden hos Energinet om at tiltræde som partsrepræsentant for Statnett, Svenska kraftnät og Fingrid. Myndighedsenheden hos Energinet har indvilliget heri ifølge en e-mail, som Forsyningstilsynet har modtaget fra Myndighedsenheden den 29. oktober 2020.

PARTSHØRING OG OFFENTLIG HØRING

OFFENTLIG HØRING AF ANMELDELSE

Forsyningstilsynet havde Energinets anmodning om undtagelse i offentlig høring i perioden 19. juni – 31. juli 2020. Forsyningstilsynet modtog ingen høringssvar.

PARTSHØRING AF UDKAST TIL AFGØRELSE

Forsyningstilsynet havde udkast til afgørelse om Energinets anmodning om undtagelse i partshøring i perioden 1. februar 2021 - 14. februar 2021. Forsyningstilsynet modtog ingen høringssvar.

RETSGRUNDLAG

KOMMISSIONENS FORORDNING (EU) 2017/2195 AF 23. NOVEMBER 2017 OM FASTSÆTTELSE AF RETNINGSLINJER FOR BALANCERING AF ELEKTRICITET (HEREFTER EBGL)

Det fremgår af EBGL artikel 53, stk. 1, at alle medlemsstater i EU senest tre år efter forordningens ikrafttræden skal have implementeret 15 minutters ubalance afregning. Ordlyden af EBGL artikel 53, stk. 1 er følgende:

Senest tre år efter denne forordnings ikrafttrædelse skal alle TSO'er anvende perioden for afregning af ubalancer på 15 minutter i alle balanceområder og sikre, at alle rammerne for tidsenheder for markedet stemmer overens med rammerne for perioden for afregning af ubalancer.

Det følger videre af EBGL artikel 53, stk. 2, at medlemsstater i et synkront område i fællesskab kan anmode om en undtagelse fra kravet i EBGL artikel 53, stk. 1. Ordlyden er som følger:

TSO'er i et synkront område kan i fællesskab anmode om en undtagelse fra kravet i stk. 1.

I medfør af artikel 62, stk. 1 kan en regulerende myndighed efter anmodning fra en TSO eller på eget initiativ, give den relevante TSO en undtagelse fra harmonisering af 15 minutters ubalance i henhold til artikel 53, stk. 1. EBGL artikel 62, stk. 1 har følgende ordlyd:

Regulerende myndigheder i overensstemmelse med artikel 37 i direktiv 2009/72/EF kan på anmodning af en TSO eller på eget initiativ indrømme de relevante TSO'er en undtagelse fra en eller flere bestemmelser i denne forordning i overensstemmelse med stk. 2-12.

I medfør af artikel 62, stk. 2, litra d, kan der gives undtagelse fra harmoniseringskravet i medfør af artikel 53, stk. 1:

d) harmonisering af perioden for afregning af ubalancer, jf. artikel 53, stk. 1.

Det følger endvidere af EBGL artikel 62, stk. 3, at processen for at gennemføre en undtagelse skal være gennemsigtig, ikke-diskriminerende, upartisk, veldokumenteret, og baseres på en begrundet anmodning fra den relevante TSO. EBGL artikel 62, stk. 3, har følgende ordlyd:

Undtagelsesprocessen skal være gennemsigtig, ikkediskriminerende, upartisk, veldokumenteret og baseres på en begrundet anmodning.

Det følger videre af EBGL artikel 62, stk. 4, at den relevante TSO skal indgive en skriftlig anmodning om undtagelse fra harmoniseringskravet i EBGL artikel 53, stk. 1, senest seks måneder inden datoen for ikrafttrædelsen af fristen i medfør af EBGL artikel 53, stk. 1. EBGL artikel 62, stk. 4, har følgende ordlyd:

TSO'er skal indgive en skriftlig anmodning om en undtagelse til den relevante regulerende myndighed senest seks måneder inden datoen for ikrafttrædelsen af de bestemmelser, hvorfra der ønskes undtagelse.

Der er en række indholdskrav til den relevante TSO's anmodning om en undtagelse. Disse krav følger af EBGL artikel 62, stk. 5, litra a-e. Ordlyden af bestemmelsen er som følger:

Anmodningen om en undtagelse skal indeholde følgende:

- a) de bestemmelser, der ønskes en undtagelse fra
- b) den ønskede undtagelsesperiode
- c) en detaljeret plan og tidslinje, der præciserer, hvordan gennemførelsen af de berørte bestemmelser i denne forordning vil blive håndteret og sikret efter udløbet af undtagelsesperioden
- d) en vurdering af den ønskede undtagelses konsekvenser for tilgrænsende markeder
- e) en vurdering af de mulige risici for integrationen af balancemarkeder i hele Europa som følge af den ønskede undtagelse.

I medfør af EBGL artikel 62, stk. 6, skal regulator træffe en afgørelse senest seks måneder efter modtagelsen af anmodningen om en undtagelse. Fristen kan blive forlænget med yderligere tre måneder inden udløbet, hvor den relevante regulator har anmodet om yderligere informationer fra TSO'en, der anmoder om en undtagelse. Den yderligere frist påbegynder fra den dato, regulator har modtaget de fuldstændige oplysninger. EBGL artikel 62, stk. 6, har følgende ordlyd:

For alle anmodninger om en undtagelse vedtager den relevante regulerende myndighed en afgørelse senest seks måneder efter dagen for modtagelsen af den pågældende anmodning. Denne frist kan, inden den udløber, forlænges med tre måneder, hvis den regulerende myndighed anmoder om yderligere oplysninger fra den TSO, der anmoder om undtagelsen. Denne yderligere frist løber fra det tidspunkt, hvor de fuldstændige oplysninger er modtaget.

Ved vurderingen af anmodningen fra den relevante TSO, skal regulator overveje en række aspekter. Disse aspekter er oplyst i EBGL artikel 62, stk. 8, litra a-f, der har følgende ordlyd:

I forbindelse med vurderingen af anmodningen om en undtagelse, eller før en undtagelse indrømmes på dens eget initiativ, skal den relevante regulerende myndighed overveje følgende aspekter:

- a) vanskelighederne i forbindelse med gennemførelsen af den eller de omhandlede bestemmelser
- b) risiciene ved og følgerne af den eller de omhandlede bestemmelser for så vidt angår driftssikkerheden

- c) foranstaltninger, der er truffet for at fremme gennemførelsen af den eller de omhandlede bestemmelser
- d) konsekvenserne af en manglende gennemførelse af den eller de omhandlede bestemmelser for så vidt angår ikkediskrimination og konkurrence med andre europæiske markedsdeltagere, navnlig for så vidt angår prisfleksibelt elforbrug og vedvarende energikilder 28.11.2017 DA Den Europæiske Unions Tidende L 312/51
- e) konsekvenserne for den generelle økonomiske effektivitet og intelligent elnetinfrastruktur
- f) indvirkningen på andre balanceområder og generelle konsekvenser for det europæiske markeds integrationsproces.

I medfør af EBGL artikel 62, stk. 9, skal regulator udstede en begrundet afgørelse, enten efter anmodning fra en TSO eller på eget initiativ. Regulator skal ved en undtagelse angive en frist for gyldigheden af undtagelsen. Der kan kun gives undtagelse én gang og med en gyldighed indtil senest den 1. januar 2025. EBGL artikel 62, stk. 9, har følgende ordlyd:

Den relevante regulerende myndighed udsteder en begrundet afgørelse om en anmodning om en undtagelse, den har indrømmet på eget initiativ. Hvis den relevante regulerende myndighed indrømmer en undtagelse, fastsætter denne, hvor længe undtagelsen er gyldig. Undtagelsen kan kun indrømmes én gang og for en periode på højst to år; dog kan undtagelserne, jf. stk. 2, litra c) og d), indrømmes frem til den 1. januar 2025.

Efter EBGL artikel 5, stk. 4, litra h, har Forsyningstilsynet som dansk regulator kompetencen til at godkende en undtagelse i forhold til den danske TSO, Energinet, efter reglerne i EBGL artikel 62, stk. 2. EBGL artikel 5, stk. 4, litra h, har følgende ordlyd:

Forslagene til følgende vilkår, betingelser og metoder godkendes af alle regulerende myndigheder i den berørte medlemsstat i hver enkelt sag:

- h) undtagelser fra en eller flere af denne forordnings bestemmelser, jf. artikel 62, stk. 2.

FORSYNINGSTILSYNETS BEGRUNDELSE FOR AFGØRELSEN

Denne sag angår, om Forsyningstilsynet kan godkende Energinets anmodning af 6. juni 2020 om en undtagelse fra fristen i EBGL artikel 53, stk. 1, hvorefter Energinet skal implementere en ubalanceafregning på 15 minutter senest den 18. december 2020.

Energinets anmodning sker som led i en proces, som Energinet har koordineret med TSO'erne i Finland, Norge og Sverige med henblik på, at disse fire TSO'er overgår til ISP15 den 22. maj 2023.

Forsyningstilsynet skal forud for at træffe afgørelse i sagen, vurdere efter EBGL artikel 62, stk. 3, om sagsbehandlingsprocessen for at gennemføre undtagelsen har været gennemsigtig, ikke-diskriminerende, upartisk, veldokumenteret og baseret på en begrundet anmodning.

Forsyningstilsynet vil herunder vurdere, om Energinets anmodning er modtaget rettidigt, jf. EBGL artikel 62, stk. 4, og om anmodningen overholder indholdskravene i henhold til EBGL artikel 62, stk. 5, litra a-e.

Forsyningstilsynet vil dertil vurdere konsekvenserne af Energinets anmodning om en undtagelse fra at implementere ISP15 til den 18. december 2020 i forhold til de nærmere aspekter og kriterier ifølge EBGL artikel 62, stk. 8, litra a-f.

Forsyningstilsynets begrundelse for afgørelsen afsluttes herefter med Forsyningstilsynets sammenfattende vurdering af kriterierne for at træffe afgørelse om Energinets anmodning.

VURDERING AF OPFYLDELSE AF KRAV TIL UNDTAGELSESPROCESSEN (EBGL 62, STK. 3)

Forsyningstilsynet skal efter EBGL artikel 62, stk. 3, vurdere, om undtagelsesprocessen har været gennemsigtig, ikke-diskriminerende, upartisk, veldokumenteret og baseres på en begrundet anmodning fra Energinet.

Forsyningstilsynet lægger til grund, at "undtagelsesprocessen", som nævnt i EBGL artikel 62, stk. 3, må forstås som den samlede sagsbehandlingsproces. Fra og med den pågældende TSO, her Energinet, udarbejder og indgiver anmodningen af 6. juni 2020 om en undtagelse fra hovedreglen for fristen til at indføre ISP15, til og med den pågældende regulator, her Forsyningstilsynet, modtager anmodningen, behandler og vurderer anmodningen og træffer endelige afgørelse i sagen.

Forsyningstilsynet skal herefter vurdere, om undtagelsesprocessen opfylder kravene i henhold til kriterierne i EBGL artikel 62, stk. 3, hvorefter undtagelsesprocessen skal være gennemsigtig, ikke-diskriminerende, upartisk, veldokumenteret og baseres på en begrundet anmodning.

Forsyningstilsynet konstaterer, at Energinet forud for indgivelsen af anmodningen den 6. juni 2020, havde et udkast til anmodningen i offentlig høring. Forsyningstilsynet havde tilsvarende Energinets endeligt indgivne anmodning i offentlig høring. Udkastet til Forsyningstilsynets afgørelse vil dertil blive sendt i partshøring, og Forsyningstilsynets endelige afgørelse i sagen vil blive offentliggjort på Energinets og Forsyningstilsynets respektive hjemmesider.

Forsyningstilsynet konstaterer også, at ovennævnte høringsprocesser har eller vil inddrage alle nordiske, herunder de danske, balanceansvarlige aktører inden for elproduktion, uanset de enkelte aktørers nationalitet og teknologivalg. De respektive nordiske TSO'ers, herunder Energinets, anmodninger om at udsætte fristen for at implementere ISP15 bliver endvidere behandlet af de respektive nordiske regulatorer, herunder Forsyningstilsynet, der hver især er uafhængige af særinteresser ved sagsbehandlingen.

Forsyningstilsynet finder dertil, at Energinets anmodning af 6. juni 2020 er veldokumenteret og begrundet i forhold til indholdskravene efter EBGL artikel 62, stk. 5, samt de særlige aspekter efter EBGL artikel 62, stk. 8 (nærmere herom nedenfor). Energinet

fremkom dertil med de yderligere oplysninger til sagen, som Forsyningstilsynet som led i undtagelsesprocessen, har haft anmodet Energinet om.

Forsyningstilsynet finder det herefter sammenfattende påvist, at undtagelsesprocessen har været gennemsigtig, ikke-diskriminerende, upartisk, veldokumenteret og baseres på en begrundet anmodning. Kriterierne i henhold til EBGL artikel 62, stk. 3, vurderes således at være opfyldt.

RETTIDIG MODTAGELSE AF ANMODNING (EBGL 62, STK. 4)

Forsyningstilsynet finder, at anmodningen er modtaget rettidigt, idet Forsyningstilsynet modtog Energinets anmodning den 6. juni 2020. Fristen var den 18. juni 2020.

OVERHOLDELSE AF INDHOLDSKRAV TIL ANMODNING (EBGL 62, STK. 5)

Forsyningstilsynet skal efter EBGL artikel 62, stk. 5, vurdere, om Energinet opfylder indholdskravene til anmodningen i medfør af EBGL artikel 62, stk. 5, litra a-e.

Forsyningstilsynet konstaterer, at anmodningen indeholder de fornødne oplysninger om

- de bestemmelser, der ønskes undtagelse fra (EBGL artikel 62, stk. 5, litra a),
- den ønskede undtagelsesperiode (EBGL artikel 62, stk. 5, litra b),
- en detaljeret plan og tidslinje, der præciserer, hvordan gennemførelsen af de berørte bestemmelser i denne forordning vil blive håndteret og sikret efter udløbet af undtagelsesperioden (EBGL artikel 62, stk. 5, litra c),
- en vurdering af den ønskede undtagelseskonsekvenser for tilgrænsende markeder (EBGL artikel 62, stk. 5, litra d) og
- en vurdering af de mulige risici for integrationen af balancemarkeder i hele Europa som følge af den ønskede undtagelse (EBGL artikel 62, stk. 5, litra e).

Forsyningstilsynet finder derfor, at Energinet har opfyldt de oplyste indholdskrav i medfør af EBGL artikel 62, stk. 5, litra a-e.

KONSEKVENSERNE AF EN UNDTAGELSE FRA FRISTEN FOR AT IMPLEMENTERE ISP15 DEN 18. DECEMBER 2020 (EBGL ARTIKEL 62, STK. 8, LITRA A-F)

ARTIKEL 62, STK. 8, LITRA A. VANSKELIGHEDERNE I FORBINDELSE MED GENNEMFØRELSEN AF DEN ELLER DE OMHANDLEDE BESTEMMELSER

Forsyningstilsynet skal efter EBGL artikel 62, stk. 8, litra a, vurdere vanskelighederne ved at implementere ISP15 til den frist, dvs. den 18. december 2020, der som hovedregel skulle være fulgt, efter EBGL artikel 53, stk. 1, jf. artikel 65, stk. 1.

Energinet har oplyst, at etableringen af et fælles, nordisk aFRR-kapacitetsmarked er en forudsætning for at kunne implementere ISP15 uden tab af driftssikkerhed, jf. bilag 2 og 3. Et fælles aFRR-kapacitetsmarked i det nordiske synkronområde er således en forudsætning for at kunne implementere ISP15 uden at kompromittere driftssikkerheden samt at overgå til ACE, idet begge aktiviteter kræver tilstrækkelig med aFRR-reserver, som ikke kan leveres uden et fælles aFRR-kapacitetsmarked i det nordiske synkronområde,

jf. den uddybende redegørelse herfor i Sagsfremstillingen på side 10 under Anmodningens indhold.

Et fælles nordisk aFRR-kapacitetsmarked etableres imidlertid først i sidste kvartal af 2021, jf. Energinets pressemeddelelse af 5. november 2020³, hvorfor fristen for ISP15 ikke kan overholdes uden tab af driftssikkerhed pga. et manglende marked for aFRR-reserver i Østdanmark (DK2).

Forsyningstilsynet finder at kunne lægge Energinets oplysninger til grund, angående sammenhængen mellem det kommende aFRR-kapacitetsmarked og dets betydning for ISP15 for så vidt angår driftssikkerheden for elforsyning.

Energinet har endvidere oplyst, at implementeringen af ISP15 vil kræve, at der sker en automatisering af processer i TSO'ernes kontrolcentre. Forsyningstilsynet bemærker, at Energinet har oplyst, at udviklingen heraf tager 1,5 år. Energinet er derfor ikke i stand til rettidigt at implementere ISP15, dvs. til den 18. december 2020, da de manuelle processer for nuværende ikke understøtter anvendelsen af ISP15. Forsyningstilsynet konstaterer, at denne automatisering skal være udviklet for både Vestdanmark (DK1) og Østdanmark (DK2) for at kunne overgå til ISP15.

Forsyningstilsynet bemærker, at det nordiske aFRR-kapacitetsmarkedet ikke udvikles for Vestdanmark (DK1), og at ISP15 i Vestdanmark (DK1) derfor ikke som udgangspunkt er afhængig af udviklingen af det nordiske aFRR-kapacitetsmarked.

Forsyningstilsynet vurderer dog, at Vestdanmark (DK1) ikke bør overgå til ISP15 på et andet tidspunkt end Østdanmark (DK2), da DK1 er tilknyttet det nordiske samarbejde på regulerkraftmarked og er med i den fællesnordiske forberedelse og overgang til de europæiske markedsplatforme MARI og PICASSO. Håndteringen af ISP15 i såvel Østdanmark (DK2) og Vestdanmark (DK1) vil i øvrigt foregå med understøttelsen af det samme fællesnordiske IT-system, der udvikles i forbindelse med overgangen til ISP15.

Forsyningstilsynet finder derfor, at det ikke vil være omkostningseffektivt for Energinet, hvis overgangen til ISP15 ikke sker på samme tid i såvel Østdanmark (DK2) og Vestdanmark (DK1). Forsyningstilsynets imødegår derfor, at Energinets anmodning sker i konteksten af det nordiske synkronområde, inklusive budområdet Vestdanmark (DK1).

Forsyningstilsynet bemærker dertil, at Energinets anmodning af 6. juni 2020 er indgivet til Forsyningstilsynet som led i en koordineret proces med de øvrige nordiske TSO'er. Datoen er således fastsat på baggrund af en fælles vurdering foretaget af de nordiske TSO'er. Energinet har ydermere bekræftet i mail af 10. november 2020, vedlagt som bilag 3, at den ansøgte fristudsættelse til den 22. maj 2023 til at implementere ISP15 kan rumme selv en væsentlig forsinkelse af aFRR-kapacitetsmarkedet.

---

³ <https://energinet.dk/EI/Systemydelser/Nyheder-om-systemydelser/05-11-2020-Nordisk-aFRR-kapacitetsmarked-update>

Forsyningstilsynet finder at kunne lægge oplysningerne fra Energinet og de øvrige nordiske TSO'er til grund angående, hvornår implementeringen af ISP15 tidligst kan finde sted uden risici for tab af driftssikkerhed.

Forsyningstilsynet finder herefter at kunne lægge til grund, at det ikke vil være muligt at implementere ISP15 den 18. december 2020 af hensyn til driftssikkerheden for elforsyning. Idet Vestdanmark (DK1) er tilknyttet det nordiske regulerkraftmarked og den fællesnordiske overgang til de europæiske markedsplatforme MARI og PICASSO, og i øvrigt vil komme til at benytte samme fællesnordiske IT-system ved håndteringen af ISP15, finder Forsyningstilsynet at kunne lægge til grund, at det ikke vil være muligt at implementere ISP15 i Vestdanmark (DK1) på et andet tidspunkt end i Østdanmark (DK2).

ARTIKEL 62, STK. 8, LITRA B. RISICI VED OG FØLGERNE AF DEN ELLER DE OMHANDLEDE BESTEMMELSER FOR SÅ VIDT ANGÅR DRIFTSSIKKERHEDEN.

Forsyningstilsynet skal efter EBGL artikel 62, stk. 8, litra b, vurdere risici ved og følgerne af den eller de omhandlede bestemmelser for så vidt angår driftssikkerheden for elforsyning. Forsyningstilsynet kan i denne forbindelse henvise til ovenstående gennemgang af EBGL artikel 62, stk. 8, litra a, hvorefter det vurderes, at det vil være risikabelt at implementere ISP15 til den 18. december 2020 af hensyn til driftssikkerheden for elforsyning.

ARTIKEL 62, STK. 8, LITRA C. FORANSTALTNINGER, DER ER TRUFFET FOR AT FREMME GENNEMFØRELSEN AF DEN ELLER DE OMHANDLEDE BESTEMMELSER

Forsyningstilsynet skal efter EBGL artikel 62, stk. 8, litra c, vurdere, om Energinet har foretaget de nødvendige foranstaltninger for at fremme gennemførelsen af den eller de omhandlede bestemmelser.

De nordiske TSO'er, Energinet (Danmark, Fingrid (Finland), Svenska kraftnet (Sverige) og Statnett (Norge), underskrev i 2018 en samarbejdsaftale, hvori principperne for design, udvikling og drift af nordisk balancering blev beskrevet. Som et resultat af samarbejdsaftalen blev NBM-programmet oprettet for at sikre en effektiv overgang mod et grønt, integreret og harmoniseret marked.

Implementeringen af ISP15 er én af aktiviteterne i NBM-programmet, som de nordiske TSO'er har forpligtet sig til at følge og indgå i, som aktive deltagere.

NBM-programmet er et omfattende projekt med mange store milepæle i de kommende år, jf. NBM-programmets udviklingsplan ifølge Figur nr. 1, s. 7.

ISP15 er tidligere blevet udsat. Energinet meddelte i marts 2019, at der var væsentlig risiko for, at ISP15 ville blive forsinket. Det blev på daværende tidspunkt begrundet med, at Energinet og de øvrige nordiske TSO'er ønskede at revidere tidsplanen for at sikre en robust gennemførelse af ISP15, idet ISP15 vil medføre væsentlige ændringer for markedsaktørerne, distributionsselskaberne og andre nordiske interessenter. Tidsplanen blev drøftet med interessenter. De nordiske TSO'er bekræftede i april 2019 endegyldigt behovet for en udsættelse af ISP15 med mindst ét år.

Energinet og de øvrige nordiske TSO'er har således løbende forholdt sig til implementeringen af ISP15 og iagttaget de nødvendige foranstaltninger for at fremme gennemførelsen af ISP15. Herunder ved at udarbejde en revideret tidsplan for ISP15, der kan rumme forsinkelsen af andre NBM-aktiviteter samt IT-udfordringer i forbindelse med automatiseringen af processer ved håndteringen af ISP15.

Energinets anmodning af 6. juni 2020 er desuden indgivet til Forsyningstilsynet som led i en koordineret proces med de øvrige nordiske TSO'er, og den ansøgte fristudsættelse til den 22. maj 2023 er fastlagt ud fra en fælles vurdering foretaget af TSO'erne.

Forsyningstilsynet vurderer på baggrund af ovenstående, at TSO'erne i Norden har foretaget de nødvendige foranstaltninger for at fremme implementeringen af ISP15.

ARTIKEL 62, STK. 8, LITRA D. KONSEKVENSERNE AF EN MANGLENDE GENNEMFØRELSE AF DEN ELLER DE OMHANDLEDE BESTEMMELSER FOR SÅ VIDT ANGÅR IKKEDISKRIMINATION OG KONKURRENCE MED ANDRE EUROPEISKE MARKEDSDELTAGERE, NAVNLIG FOR SÅ VIDT ANGÅR PRISFLEKSIBELT ELFORBRUG OG VEDVARENDE ENERGIKILDER

Forsyningstilsynet skal efter EBGL artikel 62, stk. 8, litra d, vurdere konsekvenserne af en manglende gennemførelse af EBGL artikel 53, stk. 1, for så vidt angår ikke-diskrimination og konkurrence med andre europæiske markedsdeltagere.

Det følger dertil af Energinets anmodning, at en undtagelse fra fristen ikke modvirker prisfleksibelt elforbrug eller vedvarende energikilders deltagelse i balancemarkederne.

Det fremgår også, at alle typer teknologier kan deltage som nu, enten i form af aggregering af enheder eller porteføljeregulering, og under hensyn til eksisterende regler og forskrifter.

Energinet angiver også i anmodningen, at Tyskland og Holland allerede hver især internt har implementeret ISP15, som fortsat udveksles på tværs af grænserne ved brug af ISP60. Energinet oplyser videre, at det ikke forventes, at Tyskland og Holland ændrer den nuværende løsning før integrationen med MARI og PICASSO.

Forsyningstilsynet finder at kunne lægge Energinets oplysninger til grund, hvorefter en undtagelse ikke forhindrer prisfleksibelt elforbrug eller begrænser vedvarende energikilder i forhold til at deltage i balancemarkederne.

Forsyningstilsynet vurderer således, at en godkendelse af Energinets anmodning ikke vil have en negativ effekt på konkurrencen mellem danske markedsdeltagere og markedsdeltagere i Danmarks nabolande.

Forsyningstilsynet vurderer dertil, at der ikke vil være nævneværdige konsekvenser i forhold til ikke-diskrimination af prisfleksibelt forbrug eller vedvarende energikilder, hvis Forsyningstilsynet træffer afgørelse om at godkende Energinets anmodning om en undtagelse fra fristen efter EBGL artikel 53, stk. 1, for at implementere ISP15 til den 18. december 2020.

ARTIKEL 62, STK. 8, LITRA E. KONSEKVENSERNE FOR DEN GENERELLE ØKONOMISKE EFFEKTIVITET OG INTELLIGENT ELNETINFRASTRUKTUR
Forsyningstilsynet skal efter EBGL artikel 62, stk. 8, litra e, vurdere konsekvenserne for den generelle økonomiske effektivitet og intelligente elnetinfrastruktur.

Forsyningstilsynet vurderer, at den fællesejede IT-løsning i ramme af det fælles nordiske TSO-selskab eSett ikke på nuværende tidspunkt kan håndtere både ISP15 og ISP60 i det nordiske elmarked. En effektiv understøttelse af såvel ISP15 og ISP60 vil kræve, at TSO'erne i Norden benytter uforholdsmæssige udviklingsressourcer på en ny IT-løsning.

Forsyningstilsynet bemærker videre, at Energinet har vurderet, at det ikke vil være omkostningseffektivt at udvikle en ny IT-løsning, når der er tale om en kort overgangsperiode, førend hele det europæiske marked integreres og udelukkende vil benytte ISP15. Forsyningstilsynet finder at kunne lægge ovennævnte oplysninger fra Energinet til grund.

Forsyningstilsynet vurderer dertil, at det er hensigtsmæssigt med en koordineret proces for at implementere ISP15 i det nordiske synkronområde. En periode med forskellig ISP i de nordiske lande ville i givet fald indebære, at TSO'erne ville skulle udvikle et nyt IT-system, som kan håndtere både ISP15 og ISP60 på samme tid. Eftersom udviklingen af nye IT-systemer hos TSO'erne medfører relativt store omkostninger og tager lang tid, vil dette ikke være proportionalt i forhold til, at et sådant IT-system kun vil være relevant for en kort periode, indtil alle EU- og EØS-lande har indført ISP15.

Forsyningstilsynet vurderer således, at det vil medføre uhensigtsmæssigt store økonomiske konsekvenser for såvel forbrugerne som markedsaktørerne, hvis ISP15 ikke implementeres i en koordineret proces i Norden. Dette kan ikke lade sig gøre til den 18. december 2020, idet udviklingsplanen for automatiseringen af de nuværende manuelle processer varer 1,5 år, jf. Forsyningstilsynets vurdering efter EBGL artikel 62, stk. 8, litra a, som led i Begrundelsen.

ARTIKEL 62, STK. 8, LITRA F. INDVIRKNINGEN PÅ ANDRE BALANCEOMRÅDER OG GENERELLE KONSEKVENSER FOR DET EUROPÆISKE MARKEDS INTEGRATIONSPROCES

Forsyningstilsynet skal efter EBGL artikel 62, stk. 8, litra f, vurdere indvirkningen på andre balanceområder og de generelle konsekvenser for det europæiske markeds integrationsproces.

Forsyningstilsynet bemærker, at et af formålene med NBM-programmet er at videreudvikle og transformere det nordiske balancesystem til at kunne anvende de europæiske energiaktiveringsmarkedsplatforme MARI og PICASSO.

Energinet har i en pressemeddelelse af 5. november 2020 meddelt, at et fælles nordisk aFRR-kapacitetsmarked først vil være etableret i 4. kvartal af 2021. Forsyningstilsynet konstaterer på denne baggrund, at Energinet ikke vil være i stand til at implementere ISP15 til den 18. december 2020, uden at elforsyningssikkerheden kompromitteres.

Forsyningstilsynets bemærker, at NBM-programmet er udtryk for et ønske om større nordisk koordination og integration af balancemarkerne i Norden. ISP15 sker som led i NBM-programmet, der sikrer en koordineret implementering af ISP15, således at ISP15 indføres samtidig i Norden.

Imidlertid er udsættelsen af ISP15 er udtryk for en forsinkelse i forhold til udgangspunktet i EBGL, som dermed kan forsinke den europæiske markedsintegrationsproces. Forsyningstilsynet bemærker hertil, at Energinet har oplyst, at fristudsættelsen for ISP15 ikke forventes at forsinke det nordiske energiaktiveringsmarkeds integration med MARI og PICASSO. Det fremgår således af den tidligere angivne tidsplan for NBM-programmet, at integrationen med MARI og PICASSO vil ske i 2. kvartal 2024. Ifølge EBGL skal tidspunktet for integration med MARI og PICASSO-plattformen ske senest den 23. juli 2024.

Forsyningstilsynet bemærker, at Danmark har budområdegrænser til Norge, Sverige, Holland og Tyskland, at Sverige har budområdegrænser til Danmark, Polen, og Litauen, og at Finland har budområdegrænser til Norge, Sverige og Estland. Holland og Tyskland har på nuværende tidspunkt indført ISP15, men handler udelukkende med ISP60-produkter. Der handles i øjeblikket også kun ISP60-produkter på de danske grænser til Holland og Tyskland. Energinet oplyser, at Tyskland og Holland ikke forventes at overgå til et fælles marked, hvor ISP15-produkter handles på tværs af grænserne, inden den fælles integration med de europæiske energiaktiveringsmarkedsplatforme. Dertil anvender Litauen og Estland for indeværende ISP60 og forventes først at indføre ISP15 et godt stykke ude i fremtiden.

Forsyningstilsynet bemærker hertil, at udsættelsen af implementering af ISP15 formentlig ikke vil medføre konsekvenser i forhold til at etablere udveksling af ISP15-produkter med lande, der har grænser til Danmark.

Forsyningstilsynet bemærker videre, at Forsyningstilsynets høring af Energinets anmodning i perioden 19. juni - 31. juli 2020 ikke har påvist, at en undtagelse fra fristen vil medføre væsentlige konsekvenser for andre balanceområder eller medføre generelle konsekvenser for det europæiske marked.

Forsyningstilsynet vurderer videre, at en udsættelse af ISP15 ikke er hensigtsmæssigt for den europæiske markedsintegrationsproces. Dog har Forsyningstilsynet ikke identificeret konsekvenser i forhold til den kommende integration med de europæiske markedsplatforme samt i forhold til udveksling af ISP15 produkter med nabolande.

FORSYNINGSTILSYNETS SAMMENFATTENDE VURDERING

Forsyningstilsynet har behandlet Energinets anmodning af 6. juni 2020 om en undtagelse fra at implementere ISP15 inden den 18. december 2020, i henhold til EBGL artikel 53, stk. 1.

Forsyningstilsynet finder på baggrund af en samlet vurdering, at betingelserne for at træffe afgørelse om at godkende Energinets anmodning om en undtagelse er opfyldt, og at afgørelsen skal gælde for Energinet i forhold til både Østdanmark (DK2), der er lokaliseret i det nordiske synkronområde, og Vestdanmark (DK1), der er lokaliseret i det kontinentaleuropæiske synkronområde.

Forsyningstilsynet bemærker endvidere, at Energinet har oplyst, at den ansøgte fristudsættelse til den 22. maj 2023 kan rumme selv væsentlige forsinkelser af et nordisk aFRR-kapacitetsmarked. Fristudsættelsen kan også rumme udviklingen af den nødvendige IT til håndteringen af ISP15.

Forsyningstilsynet har ydermere koordineret afgørelsesprocessen med de øvrige kompetente nordiske regulatorer i Sverige og Finland. Norge foretager ikke en formel afgørelsesproces.

Forsyningstilsynet finder det væsentligt, at Energinet løbende holder markedsaktører informeret om status på implementeringen af ISP15, så markedet kan agere herefter.

KLAGEVEJLEDNING

Eventuel klage over denne afgørelse kan indbringes for Energiklagenævnet, jf. § 89, stk. 1, i lov om elforsyning, jf. lovbekendtgørelse nr. 119 af 6. februar 2020.

Klagen skal være skriftlig og skal være indgivet til klagenævnet inden 4 uger efter, at Forsyningstilsynets afgørelse er meddelt.

Klagen indgives til:

Energiklagenævnet
Nævnenes Hus
Toldboden 2
8800 Viborg
Telefon 72 40 56 00
ekn@naevneneshus.dk

Energiklagenævnets kontortid kan have betydning for, om klagen er indgivet i rette tid. Nærmere information om klagefristen, hvem der kan klage (klageberettiget), og nævnets klagebehandling, fremgår af Energiklagenævnets hjemmeside, www.ekn.dk.

Med venlig hilsen

Carsten Smidt
Direktør

BILAGSOVERSIGTILAGSOVERSIGT

Bilag til afgørelse om anmodning om undtagelse fra tidsfristen for implementering af 15 minutters ubalanceafregning

---

BILAGS NR.	INDHOLD
1.	Energinets anmodning af 4. juni 2020 om en undtagelse fra fristen for at implementere ISP15
2.	Energinets notat af 31. august 2020 om sammenhængen mellem aktiviteterne i NBM-programmet
3.	Mail af 10. november 2020 om aFRR-kapacitetsmarkedets påvirkning af ISP15.
